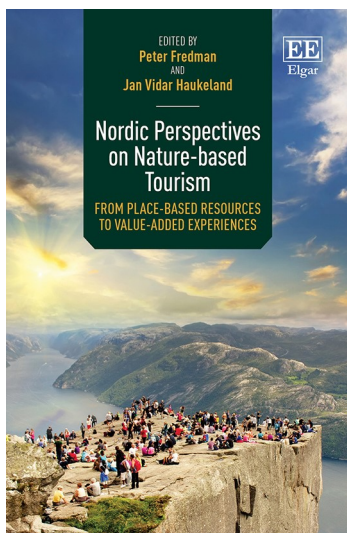

Stedsbaserte ressurser og lokalsamfunn i det naturbaserte reiselivet

Faktaark

BIOTOUR

Dette faktaarket er basert på kapittel 3, 4, 5 og 6 i boken *Nordic Perspectives on Nature-based Tourism*:

Fredman, P., & Haukeland, J. V. (2021). *Nordic perspectives on nature-based tourism. From place-based resources to value-added experiences.* Edward Elgar Publishing, 298 sider.

Av Knut Bjørn Stokke, Morten Clemetsen, Øystein Aas, Throno O. Haugen, Stian Stensland, Thomas Haraldseid, Jorunn Barane, Kreg Lindberg, Magnar Forbord og Rita Moseng Sivertsvik

Stedsbaserte ressurser er grunnleggende for å kunne drive med naturbasert reiseliv og inkluderer både lokale naturressurser og kulturelle og sosiale sider ved lokalsamfunnet. Det er viktig å ta hensyn til bærekraft i bruken av disse ressursene, som ofte er sårbare både med tanke på naturverdier og med hensyn til hvordan reiseliv kan påvirke dem. Samtidig kan naturbasert reiseliv også være en ressurs og bidra til økonomisk og sosial levedyktighet i lokalsamfunnene og bevissthet om miljøverdiene.

Sosioøkologiske systemer og landskapsressursanalyse

De to teoretiske rammeverkene *sosioøkologiske systemer* og *landskapsressursanalyse* kan anvendes ved vurderinger av natur- og kulturressurser som brukes i utviklingen av naturbasert reiseliv. Analyser basert på sosioøkologiske systemer styrker forståelsen av de stedsbaserte ressursene gjennom å klarlegge og synliggjøre koblinger mellom økologiske, sosiale og politiske komponenter og utfordringer knyttet til disse. Landskapsressursanalyser har som siktemål å forstå lokal kunnskap gjennom å analysere folks relasjoner til sine steder i et lokalsamfunn – gjerne ved hjelp av workshops med lokale deltakere. Begge disse rammeverkene bidrar til en bedre forståelse og muligheter for en mer bærekraftig bruk av stedlige ressurser. Natur- og kulturressurser må sees i sammenheng og kan dessuten styrke hverandre gjensidig, og for å koble natur- og kulturressurser trenger vi kunnskap om forholdet mellom lokalbefolkning og natur.

Foto: Knut Bjørn Stokke

På arbeidsverkstedet i Ljørdalen i Trysil kommune hadde vi fokus på historiefortelling som metode for å få tak på folks relasjoner til grenda, dalføret og til Fulufjellet nasjonalpark. Her ble deltakerne oppfordret til å ta med en gjenstand som sier noe om deres forhold til stedet

BIOTOUR utforsker nøkkelbetingelser for videreutvikling av naturbasert reiseliv i norsk bioøkonomi som sikrer næringsutvikling, robuste lokalsamfunn og bærekraftig ressursbruk. Det er et tverrfaglig forskningsprosjekt finansiert av Norges forskningsråd og ledes av Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU).

BIOTOUR

<http://www.nmbu.no/biotour>

Det er viktig å involvere lokalbefolkningen i utviklingen av reiselivet

Mange distriktskommuner sliter med å opprettholde lokalsamfunnene og økonomien sin. Samtidig er det ofte nettopp i disse kommunene vi finner de mest attraktive reiselivsdestinasjonene. Basert på studier i Trysil og Varanger foreslår vi fire endringer som kan involvere lokalbefolkningen for å forbedre sosial bærekraft og levedyktighet på slike attraktive steder:

1. Reiselivsaktørens forståelse av destinasjoner bør utvides så de ser dem som møteplasser med flere elementer og historier
2. De besøkende sin forståelse av seg selv bør utvides fra å være publikum til å bli medspillere.
3. Forståelsen av områder som destinasjoner bør utvides til å se dem som *steder*
4. Reiselivsaktører bør involveres i transformativ og bærekraftig stedsutvikling. Dette kan bidra til bærekraftige møter og gjensidig læring

Naturbasert reiseliv kan bidra til bedre levedyktighet

Studier i Trysil, Varanger og Hardanger, samt en nasjonal undersøkelse av naturbaserte reiselivsbedrifter viste at naturbasert reiseliv kan bidra til lokalsamfunns levedyktighet: evnen til å forbedre seg, og til å håndtere og komme seg etter en krise (som for eksempel fraflytting). Dette skjer på flere måter:

1. Økonomisk ved å tilføre samfunnet flere sektorer og inntektskilder
2. Sosialt gjennom nettverk, økt sosial kapital, samhørighet og samfunns-infrastruktur
3. Bidrag til bevaring av naturmiljøer gjennom økt støtte til naturvern i samfunnet og økonomiske insentiver til å opprettholde uberørt natur

Dette betyr ikke at naturbasert reiseliv er en universal løsning for å gjøre lokalsamfunn mer levedyktige. Naturbasert reiseliv kan likevel bidra til bedre levedyktighet i flere lokalsamfunn, og for noen av dem kan bidraget være betydelig.

Behov for integrert forvaltning og planlegging

En studie av tre norske nasjonalparker og landskapene og lokalsamfunnene rundt dem viser at integrert planlegging på tvers av nasjonalparkgrenser fortsatt er relativt begrenset i Norge. Nye trender knyttet til delegering av forvaltningsansvaret, nye merker og besøksstrategier og fremveksten av regionalparker har bare delvis forbedret dette. Den mest lovende av disse trendene er interessen rundt regionalparker i flere norske kommuner. Samtidig er norske regionalparker fortsatt i oppstartsfasen, og vi kan lære mye av andre europeiske tilnærminger. Mer integrert planlegging kan bidra til utviklingen av både naturbasert reiseliv og lokalsamfunn i framtiden. For å bidra til dette tilbyr Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) etterutdanningskurset *Bærekraftig besøksforvaltning og levende lokalsamfunn* i samarbeid med Nordland fylkeskommune for første gang i 2021. Målet med kurset er å øke kompetansen hos kommunale planleggere og andre aktører i offentlige og private virksomheter med ansvar for reiseliv og areal – og miljøforvaltning.